

СОЦІАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА ЙОГО РОЛЬ В СИСТЕМІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

М'ясоєдов В.В., Огнєв В.А., Чухно І.А., Мартиненко Н.М., ХНМУ, Харків

В сучасному світі розвинена соціальна складова суспільного життя та успішна соціальна політика держави є невід'ємними і вкрай значущими напрямками діяльності соціальної держави. В світовій практиці питанням соціального благополуччя останнім часом надається все більша увага, що зумовлюється розвитком нашої цивілізації та посиленням уваги до підвищення рівня і якості життя населення, створення умов для соціальної реалізації та розвитку людей і формування на цій основі потенціалу розвитку як окремих країн так і людства в цілому. Відповідно до Конституції Україна є соціальною державою, що передбачає необхідність здійснення відповідної державної політики, спрямованої на поступальне покращення умов життя населення, зростання добробуту та благополуччя в суспільстві, формування задоволеності населення власним життям. Окрім того зауважимо, що починаючи з 2016 р. відбувається становлення системи громадського здоров'я в якій поняття соціального благополуччя та його досягнення займають значне місце. Зважаючи на це, дослідження проблеми соціального благополуччя, його складових, оцінка його стану в Україні та визначення її місця за даним показником серед інших держав є вкрай важливими та актуальними.

Нині соціальне благополуччя розглядається як одна з найвищих соціальних цінностей, з якою пов'язані життєво важливі інтереси людства, потенціал його розвитку та задоволеність населення власним життям. Прагнення до досягнення соціального благополуччя існувало в усі часи й формувало стійку мотивацію для активності соціальних суб'єктів. Сучасне розуміння сутності і змісту соціального благополуччя пов'язано з максимально ефективним використанням матеріальних і духовних ресурсів цивілізації.

Розуміння сутності та змісту соціального благополуччя пов'язується з таким розвитком суспільства, при якому задовольняються вітальні, соціальні і духовні потреби людей, максимально ефективно використовуються ресурси та блага суспільства, створюються сприятливі умови для повноцінного життя і всебічного розвитку кожної людини. У такому сенсі тотальне або загальне соціальне благополуччя являє собою суспільний ідеал, що надихає мислителів, науковців, митців, громадських та політичних діячів, усіх людей [4, с. 18].

Підходи до розуміння змісту соціального благополуччя змінювалися протягом людської історії в залежності від рівня розвитку матеріальних благ, релігійних та етичних норм, споживчих і соціальних стандартів суспільства. Спочатку це поняття розглядалося в контексті добробуту, тобто переважно економічної, матеріальної забезпеченості. Зокрема, вченими досліджувалося яким чином в суспільстві нерівності можна досягти добробуту для більшості за допомогою

більш рівномірного розподілу доходів. Основними шляхами та засобами для цього визначалися державне втручання в економічне та соціальне життя, раціональне оподаткування та бюджетно-податкова політика [6; 7].

Зважаючи на значимість соціального благополуччя для суспільства в цілому, держави та життя окремих людей, це явище і шляхи його дослідження та покращення вивчаються наразі в рамках різних наук, як то економічних, політичних, соціальних, медичних, юридичних, філософських та ін. При цьому увага до цієї проблеми все більше зростає.

Протягом кінця ХХ – на початку ХХІ ст., розуміння сутності соціального благополуччя значно розширилося, а коло проблем і складових, які до нього належать було окреслено більш чітко. Так, крім матеріального добробуту в соціальне благополуччя вченими були включені і такі характеристики життя суспільства, як здоров'я населення, освіта, безпека, свобода, соціальна згуртованість, суб'єктивне відчуття благополуччя і т.д., або ж, за іншими підходами, наступні три фундаментальні фактори: матеріальний добробут, здоров'я та безпеку, кожен з яких включає більш деталізовані складові. Змістилися й акценти в розгляді соціального благополуччя в бік вивчення його на рівні конкретного індивіда як виробника та споживача благ і послуг.

Загалом, соціальне благополуччя можна вважати інтегральним показником відображення ефективності функціонування соціальної сфери держави, рівня добробуту та якості життя населення, а також самосприйняття їх населенням. Таким чином, в певній мірі, можна говорити про те, що показники соціального благополуччя є одним із критеріїв результативності державної політики та розвитку держави [5, с. 14].

Слід вважати, що соціальне благополуччя слід розуміти на двох рівнях:

- *соціальне благополуччя людини;*
- *соціальне благополуччя суспільства.*

При цьому, існує два різних підходи до визначення їх первинності та значення, які зародились ще в межах економічних вчень. Перший з них визначає, що досягнення загального благополуччя можливо лише через досягнення благополуччя окремого взятого індивіда, що переслідує свої егоїстичні цілі у вільній конкуренції на ринку, заснованому на поділі праці. Таким чином, якщо всі люди прагнуть до індивідуального благополуччя і діють з метою власного збагачення, то і суспільство в цілому процвітає (А. Сміт, Д. Рікардо, Т. Мальтус). Відповідно до іншого підходу досягнення соціального благополуччя вбачається неможливим в умовах економічної нерівності, що породжується егоїстичними діями окремих індивідів на нерегульованому ринку. З цієї точки зору соціальне благополуччя суспільства є можливим тільки на основі суспільного володіння власністю та регулювання економіки в інтересах всього суспільства, а індивідуальне соціальне благополуччя буде наслідком його суспільного рівня (К. Маркс).

Слід зазначити, що *індивідуальне визначення соціального благополуччя людини* досить складне, адже в структурі особистості людини присутні три

елементи: фізичне, соціальне та духовне самосприйняття. Їх неможливо відри- вати один від одного у вивченні суб'єктивного благополуччя. Саме єдність їх стає фактором суб'єктивного благополуччя.

Основами ж *соціального благополуччя суспільства* можна вважати такі елементи, як рівень життя, обумовлений показниками сукупного доходу і про- житкового мінімуму, поняття якості життя, що встановлюються поняттями про стан здоров'я та санітарного благополуччя населення, ймовірністю отримання обов'язкової медичної допомоги та забезпечення соціальної захищеності. Соці- альне благополуччя суспільства визначається не лише зовнішніми по відно- шенню до людини або соціальної групи заходами соціальної політики держави, станом економіки держави та економічною політикою, матеріальними, соціаль- но-побутовими та культурними умовами життя, багато в чому це також суб'єктивна оцінка самими індивідами і групами ступеня задоволення їх соціа- льних, економічних і культурних потреб. Саме тому, останнім часом дослідни- ки все більше поєднують розуміння поняття соціального благополуччя з понят- тям щастя.

В сучасному розумінні *соціальне благополуччя людини* є суб'єктивним поняттям, яке одночасно ґрунтується на *соціальному благополуччі суспільства*, проте визначається особистісною оцінкою людиною свого добробуту і задово- леності життям в порівнянні з власними життєвими умовами в минулому або життєвими умовами інших людей.

При вивченні соціального благополуччя важливо розуміти з чого воно складається. В сучасній науці та практиці існує кілька дещо суперечливих під- ходів до визначення його складових. Зокрема, Том Рат (*Rath Tom*) і Джеймс Хар- тер (*Harter James K.*) («П'ять елементів благополуччя: Інструменти підвище- ння качества жизни») в якості елементів *загального благополуччя* виділяють професійне, соціальне, фінансове, фізичне і благополуччя в середовищі прожи- вання. При цьому, під *професійним благополуччям* вони розуміють задоволення від того, що ми робимо щодня, виконуючи свої професійні обов'язки, не залеж- но від того працюємо ми на підприємстві, в установі, аудиторії, на заводі й т.д. *Соціальне благополуччя* пов'язується ними з перебуванням в межах цивілізації, максимально ефективним використанням її благ, оптимальним здійсненням життєдіяльності в умовах високих темпів розвитку постіндустріальної, інфор- маційно-освітньої епохи. *Фізичне благополуччя* включає міцне здоров'я і доста- тню кількість сил, щоб справлятися з повсякденними справами. При цьому фі- зичне благополуччя тісно пов'язується з фінансовим благополуччям індивіда, яке визначає його матеріальні можливості в виборі здорового способу життя та щоденної активності. *Благополуччя в середовищі проживання* означає наяв- ність, належну якість і безпечність житла, повітря, води, продуктів харчування та соціуму – їх відповідність нашим потребам та уявленням. Люди з високим рівнем добробуту в середовищі проживання живуть, відчуваючи себе в безпеці й прагнуть зробити свій внесок в суспільний розвиток.

Хоча рівень матеріального або фінансового добробуту значною мірою визначає рівень соціального благополуччя людини, адже цілком логічно, що заможне життя створює кращі умови для організації життя людини й забезпечення нею своїх потреб, надає більше можливостей, ніж незабезпечене, та що наявність комфортабельних умов для життя викликає більше задоволення, ніж життя в аскетичних умовах, проте, існують дослідження, що доводять, що такий зв'язок не є обов'язковим і прямим. При цьому, досягнення в одній із сфер не можуть компенсувати невдачі в іншій, оскільки ми не можемо відчувати, що отримуємо від життя все, не досягнувши успіху у всіх 5 сферах. Автори вважають, що ніколи не пізно почати життя спочатку й зробити його щасливим і гармонійним. Водночас, М. Аргайл визначив, що рівень індивідуального щастя і задоволеності життям не залежить від розвиненості матеріально-побутових елементів цивілізації і багатства людини: ці показники виявилися рівними у обстежених осіб з Франції та Чаду, Нігерії і США та ін.

Формування відчуття соціальної безпеки має велике значення як для стабільності і розвитку в державі, так і для сприйняття людьми свого індивідуального соціального благополуччя та управління формуванням соціального благополуччя на рівні суспільства. Адже відчуття безпеки є однією із базових потреб людей, що визначає і їх мотивацію, і їх поведінку, і саме сприйняття. Соціальну безпеку в найширшому сенсі можна розуміти як стан суспільства і соціальних інститутів, при якому забезпечуються гарантований захист національних інтересів, соціально спрямований розвиток країни в цілому, достатній потенціал соціально-економічного та соціально-політичного розвитку навіть в несприятливих умовах протікання внутрішніх і зовнішніх процесів.

Цікавим і корисним підходом є виділення в структурі як особистого, так і суспільного соціального благополуччя таких компонентів, які б відповідали ключовим сферам життєдіяльності людини та суспільства: економічної, соціальної, політико-правової та культурно-духовної. При цьому до економічної складової соціального благополуччя можна віднести матеріальний добробут і його суб'єктивну оцінку (відсутність або мінімальний рівень як абсолютної, так і відносної депривації будь-яких значущих для індивіда благ), доходи, рівень споживання, житло, безпеку і свободу діяльності як підприємця або найманого працівника, працю та зайнятість й ін. До безпосередньо соціальних компонентів соціального благополуччя відноситься, в першу чергу, соціальний капітал людини, його соціальні ролі та статуси, суб'єктивна задоволеність ними. Також сюди можна віднести професію людини. Політико-правові компоненти соціального благополуччя можуть бути представлені політичними правами і свободами, наявністю законодавчого їх закріплення та фактичного виконання, суб'єктивними оцінками власних прав і свобод. Культурно-духовна складова соціального благополуччя пов'язана з широким спектром явищ: свободою волі, свободою віросповідання, доступністю досягнень світової і національної культури, можливістю духовно-морального розвитку, сферою дозвілля.

Західні вчені Кейз (1998), а також Кіз і Лопес (2002), розглядаючи благополуччя як соціальне явище, стверджують, що воно складається з п'яти соціальних вимірів, включаючи: соціальне прийняття (прийняття інших такими, якими вони є); соціальна актуалізація (позитивний рівень комфорту з суспільством); соціальний внесок (відчуття, що можна внести свій внесок у суспільство); соціальну узгодженість (розуміння соціального світу як передбачуваного і зрозумілого); соціальну інтеграцію (відчуття себе як частини громади) [8; 9].

Поширеною є класифікація складових соціального благополуччя, яка використовується при підрахунку індексу благополуччя *Gallup-Healthways* (*Gallup-Healthways Well-Being Index*) і за якою виділяють п'ять аспектів благополуччя: фізичне здоров'я, доходи і добробут, соціальні відносини, відсутність депресії, робота і вільний час.

Складним питанням при вивченні соціального благополуччя є його оцінка та порівняння рівня соціального благополуччя в різних країнах світу. На сьогодні для цього використовуються різноманітні інтегральні, системні, комплексні показники, що відображають всі аспекти соціального благополуччя. Зокрема, до них належать Індекс людського розвитку (ІЛР), Міжнародний індекс щастя (*Happy Planet Index*), показник соціального благополуччя за версією *Gallup World Poll*, рейтинг «Індексу кращого життя» («*OECD Better Life Index*»), Австралійський Індекс благополуччя HALE (*Herald/Age Lateral Economics Index of Wellbeing*), Індекс якості життя від Economist Intelligence Unit, а також ряд не так відомих підходів до оцінювання соціального благополуччя, що використовуються в різних країнах і різними дослідниками і також мають право на життя.

Найбільш поширеним і популярним серед них є Індекс людського розвитку, що був розроблений та впроваджений ООН в 1990 р. (до 2013 р. мав назву Індекс розвитку людського потенціалу). Індекс людського розвитку – це інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території. При підрахунку ІЛР враховуються 3 види показників:

- 1) очікувана тривалість життя;
- 2) рівень грамотності населення країни (середня кількість років, витрачених на навчання) та очікувана тривалість навчання;
- 3) рівень життя, оцінений через ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності в доларах США.

Розроблена і науково обґрунтована узагальнена система показників, що характеризує кількісні та якісні характеристики соціально-економічної диференціації соціального розвитку, що включає: коефіцієнт диференціації індексу розвитку людського потенціалу, що характеризує ступінь відмінності в соціально-економічному розвитку аналізованих країн, регіонів усередині країни, соціальних груп; коефіцієнт диференціації індексу здоров'я (довголіття), що показує, наскільки стан здоров'я в одній країні, регіоні краще, ніж в іншому; коефіцієнт

диференціації індексу освіти. Такий показник визначає ступінь перевищення рівня освіти населення в одній країні (регіоні або іншому об'єкті дослідження) над рівнем освіти (грамотності) населення іншої країни; коефіцієнт диференціації індексу доходу, що визначає ступінь економічної диференціації аналізованих країн або регіонів; коефіцієнт диференціації індексу смертності, як показник відмінностей у стані здоров'я порівнюваних країн або регіонів; коефіцієнт диференціації рівня професійної освіти, що відображає відмінності в ступені охоплення навчанням другої і третьої ступені освіти в досліджуваних країнах або регіонах. У 2010 р. індекс піддався суттєвому коригуванню. На додаток до використовуваного ІЛР, який є зведеним показником, що спирається на середні статистичні дані і не враховує внутрішньої нерівності, були введені три нові індикатора: Індекс людського розвитку, скоригований з урахуванням соціально-економічної нерівності (ІЛРН), Індекс гендерної нерівності (ІГН) та Індекс багатомірної бідності (ІББ) [3]. Зазначимо, що за рейтингом Індeksu розвитку людського потенціалу у 1990 р. СРСР мала 26 місце з показником 0,920. У 2017 р. рейтинговий список за ІЛР відкрили країни Норвегія, Швейцарія, Австралія (0,939–0,953). Україна в цьому рейтингу отримала 88 місце з показником індексу 0,751; завершив список Нігер (189 місце – 0,354) [2; 10]. Завдяки об'єктивним оцінкам соціального благополуччя суспільства на основі ІЛР люди мають можливість доволі легко проаналізувати його стан та спрямувати свою діяльність на подальше підвищення добробуту суспільства і його соціального благополуччя. Таким чином, показники Індeksu людського розвитку є основними індикаторами соціального благополуччя людини та суспільства.

Міжнародний індекс щастя був запропонований Фондом нової економіки (*New Economics Foundation*) в 2006 р. та відображає рівень добробуту населення та стан навколишнього середовища. Головним завданням індексу є відображення «реального», дійсного добробуту націй. Для порівняння рівня життя в різних країнах використовується значення ВВП на душу населення або ІРЛП, але ці індекси не завжди можуть відобразити реальний стан речей. Зокрема порівняння значення ВВП вважається недоречним, оскільки кінцева мета більшості людей не бути багатими, а бути щасливими та здоровими. Для розрахунку індексу використовуються три показники: суб'єктивна задоволеність життям людьми, очікувана тривалість життя і «екологічний слід». За розрахунками Міжнародного індексу щастя, що були здійснені в 2018 р. найкращі показники мали Фінляндія, Норвегія, Данія, Ісландія, Швейцарія, Нідерланди, Канада. Україна посіла 138 сходинку з поміж 156 країн у яких проводилося дослідження [11].

В 2013 р. Інститут Геллапа спільно з організацією *Healthways* представили Глобальний індекс благополуччя (Індекс благополуччя *Gallup-Healthways*). Він складається з п'яти компонентів: індивідуальні досягнення, включаючи наявність роботи (*purpose*), соціальні зв'язки та особисте життя (*social*), дохід, контроль над власними фінансами (*financial*), фізичне здоров'я і життєва енергія (*physical*), наявність житла в безпечному та приємному оточенні (*community*) [1,

с. 26]. До його складу включаються наступні показники: індекс правопорядку; індекс харчування та крівлі над головою; індекс особистої економічної ситуації; індекс особистого здоров'я; індекс громадянської залученості; індекси благополуччя: процвітання, труднощів, страждань; індекси благополуччя: позитивні події; індекси благополуччя: негативні події; індекс довіри до національних інститутів (армія, правосуддя, система виборів та ін.); індекс корупції; індекс розвитку молоді; індекс базових потреб суспільства; індекс різноманіття; індекс оптимізму; індекс використання респондентами електронних засобів комунікації; індекс насилля; індекс релігійності. Дослідження базується на національних опитуваннях, які використовують базовий набір питань.

Австралійський центр якості життя (АСQOL, 2005) розробив австралійські показники благополуччя, що визнають, що для нього існують два аспекти: особистий та контекстуальний. Відповідно, було розроблено два окремих набори показників (індексів):

– Індекс особистого благополуччя (*Personal Wellbeing Index*), який включає рівень життя, особисте здоров'я, досягнення життя, особисті відносини, особиста безпека, зв'язок із громадою, майбутнє безпека;

– Національний індекс добробуту (*The National Wellbeing Index*), який об'єднує економічну ситуацію, навколишнє середовище, соціальні умови, уряд, бізнес, національну безпеку [8, с. 4–5].

У 1988 р. «*Economist Intelligence Unit*» (EIU) провела дослідження з метою визначення рейтингу країн світу за кращими умовами для життя та народження дітей (було охоплено 48 країн та використано 11 економічних та соціально-політичних показників статистичного та соціологічного характеру). Перша десятка найкращих країн для життя включила США, Францію, ФРН, Італію, Канаду, Японію, Гонконг, Велику Британію, Швецію та Нідерланди. У 2005 та 2013 рр. компанія «*Economist Intelligence Unit*» відновила дослідження за Індексом якості життя [4]. Дослідження використовує 9 факторів якості життя для визначення оцінки країни, отримані з окремих досліджень, а саме: здоров'я – очікувана тривалість життя (в роках); сімейне життя – рівень розлучень (на 1 тис. осіб); громадське життя – рівень відвідуваності церкви або профспілкового членства; матеріальне благополуччя – ВВП на душу населення, паритет купівельної спроможності; політична стабільність і безпека – рейтинги політичної стабільності та безпеки; клімат і географія – широта, для розрізнення холодних та жарких кліматів; гарантія роботи – рівень безробіття (у %); політична свобода – середній індекс політичної та громадянської свободи; статеві рівності – вимірюється шляхом ділення середньої зарплати чоловіків на зарплату жінок. Даний індекс об'єднав статистичні та соціологічні показники та охопив у 2005 р. 111 країн, у 2013 р. – 80 країн. У 2013 р. перші місця отримали Швейцарія, Австралія, Норвегія, останні – Україна, Кенія, Нігерія.

Цікаво розглянути результати кількох національних досліджень соціального благополуччя, що проводились в Україні. Київський Міжнародний інсти-

тут соціології (КМІС) у своїх національних дослідженнях 2012–2014 рр. використав два індекси, розроблених Левада-Центром: індекс соціального благополуччя та індекс індивідуального благополуччя, які відповідно включають три та чотири питання. Дослідження показало, що найнижчу оцінку респонденти дають економічній ситуації в країні (у рамках індексу соціального благополуччя), найвищу – рівню свого особистого щастя (в рамках індексу індивідуального благополуччя). При цьому дистанція між індексами дуже значна – індекс соціального благополуччя на декілька порядків нижчий за індекс індивідуального благополуччя. За два роки обидва індекси значно знизилися за значенням, що засвідчує падіння рівня загального благополуччя українського населення. У 2016 р., за даними дослідження КМІС, 26 % опитаних респондентів вважають себе щасливими, 28 % – скоріше щасливими, ніж нещасливими. Отже, більшість респондентів відчувають себе щасливими людьми. У 2013 та 2016 рр. компанія «*Research & Branding Group*» провела омнібусні національні опитування на тему «Щастя українців». Як показали результати даного дослідження, більшість жителів України вважають, що щастя існує (у 2013 р. – 91 %, у 2016 р. – 80 %). Дві третини українців (66 %) вважають себе щасливими людьми, кожен четвертий (25 %) опитаний у 2016 р. респондент не вважає себе щасливою людиною. Порівняно з 2013 р. кількість щасливих українців зменшилася на 9 %, а нещасливих – зросла на 5 %. Для українців найважливішими підставами вважати себе щасливими є сімейне благополуччя, здоров'я власне та близьких (58 %), наявність дітей і онуків (46 %), а також наявність коханої людини (25 %). До нещастя спонукають невпевненість у завтрашньому дні (36 %), бідність/нестача грошей (34 %) та проблеми зі здоров'ям (18 %) [4].

Отже, соціальне благополуччя є комплексним складним показником, що включає в себе різні аспекти життєдіяльності людини та суспільства й базується як на об'єктивних статистичних даних щодо соціально-економічного розвитку країни, такі і на суб'єктивному сприйнятті людьми свого життя, стану здоров'я, можливостей розвитку тощо.

Слід зазначити, що практично всі дослідники визначають однією із складових соціального благополуччя здоров'я населення, в тому чи іншому контексті. Такий підхід є повністю виправданим, оскільки здоров'я населення є одним із стратегічних ресурсів для формування потенціалу розвитку країни, її економічного зростання. З іншого боку, на індивідуальному рівні здоров'я є одним із ключових факторів для досягнення інших складових соціального благополуччя (зокрема фінансового та соціального), і призмою для сприйняття власного життя й задоволеності ним.

З огляду на це, роль створеної в нашій державі системи громадського здоров'я, метою якої є формування та реалізації ефективної державної політики для збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єд-

нання зусиль усього суспільства є вкрай значною. Проте, забезпечити ефективне управління соціальним благополуччям та його постійне зростання лише з позицій громадського здоров'я чи, тим більше, системи охорони здоров'я просто не можливо. Зважаючи на залученість до розуміння соціального благополуччя та його оцінки практично всіх сфер життя людини (фізичного самопочуття, матеріального стану та добробуту, професійної та соціальної реалізації), що, з точки зору держави та державного управління, реалізується через забезпечення економічного і соціального зростання, підвищення рівня та якості життя населення, забезпечення стабільності та безпеки в державі, забезпечення зростання соціального благополуччя населення має бути однією з ключових ідей державного управління та державної політики, над досягненням якої необхідно працювати у всіх сферах державного управління та суспільного життя [5, с. 14]. Однак роль координуючого органу в системі громадського здоров'я – Центру громадського здоров'я при Міністерстві охорони здоров'я не можна применшувати. Й з цих позицій, робота щодо сприяння розвитку громадського здоров'я, зокрема і організація між секторальної взаємодії та налагодження співпраці між різними сферами й галузями економічного та соціального життя в країні, є одним із важливих напрямів для покращення державної політики в цілому, виведення України на новий рівень соціально-економічного розвитку та підвищення її рейтингових позицій, зростанню соціального благополуччя і, як його елементу, щастя людей.

Перелік використаних джерел:

1. Гоффе Н.В., Монусова Г.А. Социальное благополучие: восприятие реалий. *South-Russian Journal of Social Sciences*. 2018. № 19. С. 21–36.
2. Доклад ООН о человеческом развитии 2015 г. «Труд во имя человеческого развития». URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr15_standalone_overview_ru_0.pdf. (дата звернення: 01.10.2019)
3. Індекс людського розвитку. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 01.10.2019)
4. Кириленко О.М. Благополуччя людей як об'єкт соціологічних досліджень: феліцитарний підхід. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 3. С. 18–33.
5. Огнєв В.А., Чухно І.А. Соціальне благополуччя в контексті забезпечення соціального розвитку держави та громадського здоров'я. *Громадське здоров'я в соціальному і освітньому просторі – виклики сьогодення і перспективи розвитку*: матеріали І міжнар. укр.-нім. симп. з громад. здоров'я, 25–26 вересня 2019 р. Тернопіль: ТНМУ, 2019. С. 11–14.
6. Современные теории социального благополучия: учебно-методическое пособие / А.А. Власова, Е.В. Дворникова, А.В. Кошелева. Ярославль: ЯрГУ, 2017. 48 с.
7. Современные теории социального благополучия: учебное пособие / Л.М. Билалова, З.К. Гареева, О.М. Иванова, Т.А. Черникова. Москва: Академия Естествознания, 2016. 128 с.

8. Daniel Teghe Social Wellbeing: A Literature Review / Daniel Teghe, Kathryn Rendell. – School of Social Work & Welfare Studies, CQU: Rockhampton. 2005. 20 p.

9. Marcela Muratori Psychological and Social well-being: the mediated role of values / Marcela Muratori, Maite Beramendi et Elena Zubieta. URL: <http://lodel.irevues.inist.fr/cahierspsychologiepolitique/index.php?id=2816> (дата звернення: 01.10.2019)

10. Human Development Indicators and Indices: 2018 Statistical Update Team. Published for the United Nations Development Programme. 123 p.

11. World Happiness Report 2018 Editors: John F. Helliwell, Richard Layard, and Jeffrey D. Sachs Associate Editors: Jan-Emmanuel De Neve, Haifang Huang and Shun Wang. URL: https://s3.amazonaws.com/happiness-report/2018/WHR_web.pdf (дата звернення: 01.10.2019)

МЕДИЦИНА ГРАНИЧНИХ СТАНІВ – ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Коробчанський В.О., Резуненко Ю.К., Герасименко О.І., ХНМУ, Харків

Нині реформування вітчизняної галузі охорони здоров'я є невідкладною не тільки медичною, але ж і соціальною проблемою, яка потребує негайного вирішення. Останніми роками в Україні проводилась активна робота з визначення державної політики у сфері реформування охорони здоров'я, однак залишаються до сих пір не вирішеними частини загальної проблеми. Це зумовлено складністю процесу реформування, коли впровадження «західної» моделі охорони здоров'я повинно будуватися з рахуванням вітчизняного досвіду медичної науки та практики. Останніми роками на державному рівні в розвинених країнах стали визнавати міжгалузевий характер охорони здоров'я громадян [1, с. 2–3]. Насамперед це стосується узагальнення та осмислення медичного досвіду у сфері профілактичної медицини з метою впровадження дієвих інноваційних заходів по збереженню здоров'я населення.

Як відомо, під парадигмою охорони здоров'я розуміється сукупність прийнятих суспільством і професійним співтовариством знань і методологічних підходів до вирішення проблем здоров'я. У зв'язку з необхідністю реформування існуючої системи охорони здоров'я перегляд сьогоднішньої парадигми охорони здоров'я повинен базуватися на сучасних концепціях медичної науки, таких як, наприклад, медицина граничних станів, яка розглядає первинну профілактику як домінуючий напрям у збереженні індивідуального й популяційного здоров'я населення [2, с. 49–52]. Виявлення причинно-наслідкового зв'язку між дією несприятливих чинників різного походження (професійно зумовле-